

(Sfârșit. Început în numărul nr. 4/2021)

ASPECTE LEGALE ȘI INSTITUȚIONALE DETERMINANTE ÎN DIALOGUL DINTRE AUTORITĂȚILE PUBLICE ȘI ORGANIZAȚIILE SOCIETĂȚII CIVILE DIN REPUBLICA MOLDOVA

LEGAL AND INSTITUTIONAL ASPECTS THAT DETERMINE THE DIALOG BETWEEN PUBLIC AUTHORITIES AND CIVIL SOCIETY ORGANIZATIONS IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

[https://doi.org/10.52327/1813-8489.2022.1\(113\).02](https://doi.org/10.52327/1813-8489.2022.1(113).02)

CZU: 35.07:061.2(478)

Liliana PALIHOVICI
doctorandă,
Academia de Administrare Publică

SUMMARY

CSOs are a key component of an open and democratic society as they play a key role in the strengthening of democracy and the rule of law, their dialogue with the public authorities being a precondition for this. By analyzing the development of dialogue between Moldovan CSOs and Central and Local Public authorities (CPA / LPA), I found that PA are not yet fully aware of the value of the dialogue, which is sporadic and guided by certain interests, that do not always coincide with the public interest.

The key objective pursued by this research was to review the environment underlying activity and collaboration of the civil society from the standpoint of influence exerted by the internal and external factors that determine the core essence of the social environment, while paving and setting conditions for carrying out activities and collaboration between the civil society and public authorities. The paper aims to prove that more communication and collaboration between public authorities and civil society organizations, will likely result in a more inclusive, qualitative and focused act of governance. The author analyses and presents the existing decision-making systems and its consultation mechanisms with the civil society organizations in the Republic of Moldova, the existing opportunities for CSO's involvement in the public policy making process and the actual practices.

A number of research methods were used in the study, aimed at highlighting the particularities of the dialogue and cooperation between the public authorities (PA) and the CSOs, as part of the act of governance, studying the development over time and the influence of various social, economic and political factors on these processes. Thus, the historical analysis method to research the origin and evolution of the legal framework that regulates the dialogue and cooperation between PA and the CSOs was applied. It included analysis of the relevant laws, regulations and policies, together with existing reports and studies on the subject of research, in the Republic of Moldova. I found that public authorities are not yet fully aware of the value of the dialogue and the political factor is also of great influence, as in recent years there has been an increasing pressure on the civil society. The paper reflects the current situation in Moldova, which can be summarized as follows: a) there are no permanent mechanisms or platforms for cooperation and consultation, open to all. Civil society participation is limited to a small number of CSOs, and there are no incentives for the growth of CSOs. b) LPAs, compared to CPAs, enjoy a much higher level of „trust” from the society/community, but they rarely have the resources and skills to conduct a constructive dialogue with CSOs; c) there is a proven reluctance of the LPA/CPA to deepen the dialogue and cooperation with the civil society; d) The culture of participation is very weak as there is no perception that participation is an instrument of change. A number of recommendations in order to address the identified problems are listed.

Keywords: public administration, civil society organizations, dialogue, public policy, partnerships, cooperation, culture of participation

REZUMAT

OSC-urile sunt o componentă cheie a unei societăți deschise și democratice, jucând un rol important în consolidarea democrației și a statului de drept, dialogul lor cu autoritățile publice fiind o condiție prealabilă. Obiectivul principal al acestei cercetări este de a analiza mediul de activitate și colaborare a societății civile din perspectiva influenței exercitate de către factorii de natură internă și externă, care determină conținutul mediului social și care creează și stabilesc condițiile de activitate și colaborare a societății civile cu puterea publică.

Lucrarea își propune să demonstreze că mai multă comunicare și colaborare între autoritățile publice și organizațiile societății civile, probabil va avea ca rezultat un act de guvernare mai incluziv, calitativ și mai concentrat, abordând astfel eficient nevoile cetățeanului. Autorul analizează și prezintă sistemele decizionale existente și mecanismele de consultare ale acestora cu organizațiile societății civile din Republica Moldova, oportunitățile existente de implicare a OSC în procesul de elaborare a politicilor publice și practicile actuale.

În cadrul studiului au fost utilizate o serie de metode de cercetare, menite să evidențieze particularitățile dialogului și cooperării dintre autoritățile publice (AP) și OSC, ca parte a actului de guvernare, studiind evoluția în timp și influența diferitelor factori asupra acestor procese.

Am constatat că autoritățile publice nu sunt încă pe deplin conștiente de valoarea dialogului, care este sporadic și ghidat de anumite interese, care nu coincid întotdeauna cu interesul public. Factorul politic este de asemenea de mare influență, întrucât în ultimii ani s-a înregistrat o presiune din ce în ce mai mare asupra societății civile. Condițiile legale și rata generală de dezvoltare a organizațiilor societății civile, gradul de dialog și cooperare al OSC-urilor cu autoritățile publice și rolul OSC-urilor în creșterea răspunderii generale a autorităților față de proprii cetățeni - sunt elemente importante în dezvoltarea unei societăți democratice, fără de care o societate modernă și dezvoltată este de neimaginat. Lucrarea reflectă situația din Moldova, care poate fi rezumată astfel: a) Nu există mecanisme sau platforme permanente de cooperare și consultare, deschise tuturor. Participarea societății civile este limitată la un număr mic de OSC și nu există stimulente pentru creșterea OSC-urilor. b) APL, comparativ cu APC, se bucură de un nivel mult mai ridicat de „încredere” din partea societății/comunității, dar rareori au resursele și abilitățile pentru a conduce un dialog constructiv cu OSC-urile; c) Există o reticență dovedită a APL/APC de a aprofunda dialogul și cooperarea cu societatea civilă; d) Cultura participării este foarte slabă deoarece nu există percepția că participarea este un instrument de schimbare. Sunt enumerate o serie de recomandări pentru a rezolva problemele identificate. Un șir de recomandări sunt propuse pentru a soluționa problemele menționate.

Cuvinte-cheie: administrație publică, organizații ale societății civile, dialog, politici publice, parteneriate, cooperare, cultura participării.

c) Cadrul instituțional de activitate și participare a societății civile la procesul decizional. Consolidarea societății civile presupune existența și funcționalitatea unor platforme, alianțe și organizații, care contribuie la consolidarea și eficiența activității OSC. Există câteva platforme naționale majore printre care, Consiliul Național al ONG-urilor din Moldova, Consiliul Național de Participare (CNP), Platforma Națională a Forului Societății Civile din cadrul Parteneriatului Estic. Există un șir de rețele de ONG-uri implicate în dialogul de politici pentru a dezvolta sectoarele pe care le reprezintă, cum ar

fi: Alianța ONG-urilor active în domeniul protecției sociale a copilului și familiei, Alianța organizațiilor persoanelor cu dezabilități, Rețeaua ONG-urilor active în domeniul HIV/SIDA, ITS și narcomanie, Consiliul Național al Tineretului din Moldova, Alianța anti-corupție, Platforma pentru Egalitate de Gen, Forul ONG-urilor de mediu, etc.²⁶

Existența și funcționalitatea acestor entități face mai facilă și mai eficientă colaborarea OSC cu administrația publică. În același timp, după cum am menționat anterior, dialogul și colaborarea dintre OSC și autoritățile publice a evoluat odată cu schimbările și evoluțiile din so-

²⁶ Konrad Adenauer Stiftung, IDIS Viitorul, *Organizațiile Societății Civile din Republica Moldova: evoluția, sustenabilitatea și participarea la dialogul politic*, Chișinău 2014. http://www.viitorul.org/files/4684299_md_mapping_md_idi.pdf

cietatea sub influența factorilor atât de ordin intern, cât și extern. Lansarea Politicii Europene de Vecinătate și reorientarea strategică a Republicii Moldova în anul 2005 a determinat deschiderea perspectivei cooperării instituționalizate cu societatea civilă prin adoptarea Hotărârii Parlamentului nr. 373 din 29.12.2005 pentru aprobarea Concepției privind cooperarea dintre Parlament și societatea civilă.²⁷ Documentul prevede, în cadrul mecanismului de colaborare, crearea consiliilor de experți de pe lângă Comisiile permanente, consultări continue, întruniri ad-hoc, audieri publice și conferințe anuale. Aceste instrumente de colaborare au funcționat sporadic, pe anumite segmente chiar defel, și nu au contribuit semnificativ la îmbunătățirea cadrului de participare a societății civile în procesul decizional.

Schimbarea guvernării în anul 2009 și dinamizarea relațiilor Republicii Moldova cu Uniunea Europeană în cadrul Parteneriatului Estic, au adus schimbări în relația statului cu societatea civilă. Guvernul Republicii Moldova, care a lansat implementarea unei serie de reforme coordonate cu Comisia Europeană, instituționalizează relațiile cu societatea civilă prin crearea Consiliului Național de Participare (CNP). Consiliul avea drept scop dezvoltarea și promovarea parteneriatului strategic între autoritățile publice, societatea civilă și sectorul privat în vederea consolidării democrației participative în Republica

Moldova și de a contribui la adoptarea deciziilor de politici publice care să răspundă intereselor societății.²⁸ În termeni mai concreți rolul CNP ținea de monitorizarea respectării legislației cu privire la accesul la informație și transparența în procesul decizional, în mod special a Legii 238/2008 privind transparența în procesul decizional. Participarea reprezentantului CNP la ședințele de Guvern, de asemenea oferirea OSC posibilități suplimentare de a interveni asupra subiectelor dezbătute și aprobate în cadrul ședințelor guvernului. Pe parcursul anului 2018 au avut loc 9 ședințe ale CNP, în cadrul cărora au fost abordate diverse subiecte, cum ar fi: elaborarea Strategiei Naționale de Dezvoltare „Moldova 2030”, educația timpurie, promovarea politicilor sociale privind adopția, dezvoltarea antreprenoriatului social etc. Mandatul membrilor CNP a expirat în aprilie 2019, și activitatea Consiliului nu a mai fost revigorată.²⁹

Instituționalizarea relațiilor dintre societatea civilă și instituțiile statului (Parlamentul și Guvernul) nu are o acoperire legală atunci când ne referim la relația cu administrația publică locală (APL). Această relație se desfășoară preponderent sub umbrela instrumentelor și elementelor ce caracterizează democrația participativă. Participarea cetățenească în actul de autoguvernare locală nu este clar definită, decât doar prin prisma respectării reglementărilor

²⁷ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=20911&lang=ro

²⁸ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=22834&lang=ro

²⁹ Raport privind implementarea Strategiei de dezvoltare a societății civile pentru perioada 2018-2020, p.10. https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/raport_strategie_dsc_2018-2020_iii_anexe.pdf

ce țin de transparența actului decizional, și, în marea majoritate a cazurilor, depinde de voința politică a autorităților publice locale, dar și de activismul civic al membrilor comunității. Expresia formalizată a participării cetățenești la nivel local, dar și la nivel național, este reprezentată de către OSC, care oferă relației dintre APL și societatea civilă o imagine mult mai structurată și mai organizată.

Instituționalizarea relației dintre administrația publică și societatea civilă este aplicată și confirmată prin folosirea instrumentelor de monitorizare și evaluare a principalelor documente de politici în domeniul dezvoltării societății civile. Conform SNDSC 2018-2020, monitorizarea și evaluarea implementării Strategiei trebuia să fie realizată prin intermediul a trei instrumente, prin prisma rezultatelor obținute și în baza indicatorilor de progres:

Primul instrument - Comitetul de monitorizare a implementării Strategiei, creat prin dispoziția Președintelui Parlamentului din 12 membri (3 persoane fiind desemnate de OSC, 3 persoane - de Guvern, 3 persoane - de Parlament și 3 persoane - de partenerii de dezvoltare).

Al doilea instrument - organizarea audierilor și dezbaterilor publice, în cadrul cărora vor fi formulate concluzii și recomandări, care, la rândul lor, vor fi examinate în ședințele comisiilor parlamentare și vor adopta avize pe marginea dezbaterilor respective.

Al treilea instrument - organizarea de către Parlament a conferințelor anuale cu participarea societății civile pentru a examina progresele și deficiențele în implementarea Strategiei.

Cu toate acestea, implementarea SNDSC 2018-2020 a fost realizată la un nivel destul de redus, iar instrumentele de monitorizare și evaluare, mai sus enumerate, au fost insuficient aplicate, ceea ce a influențat definitivarea cadrului instituțional de colaborare și a redus considerabil gradul de implementare a obiectivelor și, implicit, gradul de implicare a societății civile în procesul de administrare a treburilor publice.

Guvernul, cu toate problemele și reștațele la acest subiect, a întreprins unele acțiuni pentru instituționalizarea colaborării cu societatea civilă. În scopul dezvoltării mecanismului instituțional de colaborare între autoritățile publice și societatea civilă în procesele de elaborare, monitorizare și evaluare a politicilor publice, precum și în baza bunelor practici din țările occidentale, la nivel de Guvern a fost instituită o structură responsabilă de cooperarea cu societatea civilă. Astfel, prin Hotărârea Guvernului nr. 915/2018 în cadrul Cancelariei de Stat a fost creată subdiviziunea „Direcția secretariate permanente”. Regulamentul aprobat al Direcției stabilește atribuții, inclusiv privind asigurarea cooperării cu societatea civilă. În contextul modificărilor de optimizare a structurii Cancelariei de Stat, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 763/2020 cu privire la modificarea Hotărârii Guvernului nr. 657/2009 pentru aprobarea Regulamentului privind organizarea și funcționarea, structurii și efectivului-limită ale Cancelariei de Stat, „Direcția secretariate permanente” a fost redenumită în „Direcția coordonare în domeniul dreptului omului și dialog social”, menținând printre atri-

buțiile principale stabilite și cele ce se referă la asigurarea cooperării cu societatea civilă.³⁰

În vederea relansării dialogului și instituirii unui mecanism nou de cooperare cu societatea civilă, în decembrie 2019 a avut loc prima ședință de constituire a *Platformei consultative a reprezentanților societății civile pe lângă Parlamentul RM*. Platforma a fost gândită ca un organ consultativ format din reprezentanți ai organizațiilor neguvernamentale, mediului de afaceri și academic, care contribuie la evaluarea obiectivă și soluționarea problemelor stringente cu care se confruntă societatea. Analizând parcursul acestei platforme, constatăm că această inițiativă a fost una fără continuitate, deoarece după ședința de constituire a platformei, în spațiul public nu au mai apărut careva informații despre activitatea și dialogul în cadrul acestei platforme.

Un rol tot mai activ în dialogul dintre autoritățile publice și organizațiile societății civile îl joacă *Platforma Națională a Forumului Societății Civile din Parteneriatul Estic*, care este o structură neinstituționalizată și apolitică, ce contribuie la promovarea valorilor Uniunii Europene și a procesului de implementare a Acordului de Asociere RM-UE, precum și Consiliul ONG-urilor - organ reprezentativ neformal, desemnat de către Forumul ONG din Republica Moldova, pentru a contribui la

consolidarea eforturilor ONG-urilor în promovarea dezvoltării societății civile în Republica Moldova.³¹

În scopul realizării obiectivelor ce țin de guvernarea deschisă, în conformitate cu prevederile *Strategiei privind reforma administrației publice pentru anii 2016-2020*, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 911/2016, prin Ordinul Cancelariei de Stat nr. 305-A din 13.04.2018 a fost creat *Comitetul de coordonare pentru o Guvernare Deschisă*, compus din 8 membri, având un număr egal de reprezentanți din partea Guvernului și societății civile. Această structură are misiunea de a elabora propuneri și recomandări privind implementarea principiilor unei guvernări transparente, măsuri care se impun tuturor statelor membre ale Parteneriatului pentru o Guvernare Deschisă, din care face parte și Republica Moldova. De la începutul activității, Comitetul s-a întrunit în 11 ședințe (7 ședințe în 2020), cu participare și contribuție activă în vederea promovării/implementării principiilor unei guvernări deschise, ceea ce presupune acces liber la informații și încredere în instituțiile publice. Angajamentul inovator din cel de-al patrulea plan a preconizat implicarea diasporei moldovenești în procesele de luare a deciziilor. Astfel, s-a constatat că nivelul de implementare al celor 4 obiective din Planul de acțiuni către finele perioadei, prezenta o proporție de 45% acțiuni realizate, 49% acțiuni în proces de realizare, 6%

³⁰ Raport privind implementarea Strategiei de dezvoltare a societății civile pentru perioada 2018-2020, p. 7-8. https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/raport_strategie_dsc_2018-2020_iii_anexe.pdf

³¹ Raport privind implementarea Strategiei de dezvoltare a societății civile pentru perioada 2018-2020, p. 11. https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/raport_strategie_dsc_2018-2020_iii_anexe.pdf

acțiuni nerealizate.³² La ora actuală, sectorul asociativ din Republica Moldova este prezent în diferite sfere de activitate, principalele fiind domeniul educației și trainingului (50%), al serviciilor sociale (40,8%), al dezvoltării comunitare (36,9%), al participării civice (26,2%), al sănătății și al tineretului (19,2% fiecare), al culturii (16,9%).³³

d) Asigurarea sustenabilității financiare a activității OSC și stimularea populației și a sectorului privat privind susținerea societății civile. Instituționalizarea organizațiilor sociale este un proces și deopotrivă o condiție (o stare). Este un proces prin intermediul căruia instituțiile sociale se consolidează și se perpetuează în timp și este o condiție definită prin gradul de prezență a instituției sociale în conștiința colectivă. Instituționalizarea a devenit un obiect de studiu distinct în știința contemporană, cu cele mai frecvente referințe la instituționalizarea sistemelor sau a partidelor politice, dovadă și multitudinea de caracteristici date acestui fenomen în literatura de specialitate. Dar pentru organizațiile necomerciale din Republica Moldova, instituționalizarea trebuie să aibă în vedere următoarele elemente determinante: autonomia, transparența, competitivitatea și socializarea. Autonomia este prima condiție pentru instituțio-

nalizarea organizațiilor necomerciale din Republica Moldova, condiție ce cuprinde un spectru de proprietăți, începând cu cadrul legal de activitate și până la întregul raport politico-juridic din societate. Autonomia financiară este poate cea mai importantă latură a acestui element, drept pentru care de la finanțarea sectorului asociativ desprindem și celelalte generalizări.³⁴

În comparație cu situația din țările din regiune, Republica Moldova este țara în care OSC au o foarte mare dependență de sursele de finanțare din exterior. Sursele interne de autofinanțare sânt dezvoltate insuficient, iar valoarea celor existente este nesemnificativă. În principiu, organizațiile necomerciale pot desfășura activități economice auxiliare prevăzute de statutele acestora. Această prevedere însă nu este aplicată în practică din diverse motive, inclusiv datorită faptului că OSC nu cunosc modalități practice de aplicare, dar și, din cauza reticenței autorităților publice.

Experiența altor țări demonstrează că, sunt necesare mai multe mecanisme și instrumente de stimulare a durabilității financiare a societății civile în vederea instituirii unui climat favorabil în acest sens. Astfel, pentru asigurarea viabilității financiare ale OSC este necesară punerea în aplicare a trei seturi de mecanisme:

³² Raport privind implementarea Strategiei de dezvoltare a societății civile pentru perioada 2018-2020, p.11. https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/raport_strategie_dsc_2018-2020_iii_anexe.pdf

³³ Legea nr. 51 din 23.03.2018 privind aprobarea Strategiei de dezvoltare a societății civile pentru perioada 2018-2020 și a Planului de acțiuni pentru implementarea Strategiei de dezvoltare a societății civile pentru perioada 2028-2020. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=105436&lang=ro

³⁴ Țugui E., Organizațiile neguvernamentale din Republica Moldova: evoluție, activități și perspectivele dezvoltării, IDIS Viitorul, Chișinău, 2013, p. 54. http://www.viitorul.org/files/4183299_md_ong_site.pdf

a) finanțarea publică directă și indirectă - facilități/scutiri fiscale, granturi, subsidii bugetare, granturi pentru anumite scopuri de utilitate publică, contracte pentru prestarea unor servicii sociale;

b) filantropia privată - facilități fiscale pentru donatori, inclusiv prin deducerea donațiilor; redirectionarea unui procent din impozitul pe venit al contribuabililor;

c) generarea de venituri - instituirea unui mediu favorabil pentru desfășurarea activităților economice; facilitarea fiscală a activităților de antreprenoriat social etc.³⁵

Conform legislației naționale cu privire la finanțarea publică a activităților/programelor implementate de OSC (finanțarea publică directă și indirectă), aceasta poate fi divizată în 2 categorii:

- *finanțarea directă* - constă în alocarea directă a sprijinului financiar unei OSC din bugetul public central sau local, acesta fiind înregistrat ca o cheltuială bugetară în anul financiar respectiv. În general, mijloacele financiare prevăzute sunt redirectionate prin diverse instituții guvernamentale (ministere sau fonduri) sau din alte surse publice (bugetele autorităților locale). Conform analizei Legii bugetului de stat, resursele respective, în unele cazuri, sunt indicate ca linii bugetate clar determinate pentru acest scop (de ex. susținerea proiectelor/programelor culturale ale asociațiilor obștești), iar, în alte cazuri, sunt incluse în linia gene-

rală a cheltuielilor pe domeniu (de ex. suma granturilor pentru OSC de tineret nu este stabilită distinct în legea bugetului de stat);

- *finanțarea indirectă* - nu include un transfer direct al banilor sau proprietății. Reprezintă un beneficiu acordat OSC care le permite să folosească bunurile respective pentru a-și îndeplini obiectivele statutare. Un astfel de sprijin nu apare în bugetul public ca o cheltuială directă. Acest tip de sprijin include și facilitățile fiscale.

Finanțarea directă se realizează pentru finanțarea serviciilor din sfera de competență a sectorului public și pentru finanțarea programelor/proiectelor/activităților OSC care se încadrează în prioritățile anunțate de instituțiile APC și APL. Finanțările directe se realizează prin câteva forme de finanțare, prevăzute în Legea bugetului de stat: *alocații de stat/ subvenții, contractare pentru prestarea serviciilor și granturi pentru proiecte*.

Alocațiile de stat/Subvențiile reprezintă finanțări acordate OSC sub forma unor transferuri din bugetul de stat pentru susținerea anumitor categorii ale populației, conform prevederilor legislației în vigoare. În legea bugetului de stat pentru 2017 beneficiarii finanțării directe respective sunt AO "Comitetul National Olimpic", AO „Asociația Nevăzătorilor din Moldova”, AO „Asociația Surzilor din Republica Moldova ” și AO „Societatea Invalizilor din Republica Moldova”. Bugetarea mij-

³⁵ Legea nr. 51 din 23.03.2018 privind aprobarea Strategiei de dezvoltare a societății civile pentru perioada 2018-2020 și a Planului de acțiuni pentru implementarea Strategiei de dezvoltare a societății civile pentru perioada 2028-2020. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=105436&lang=ro

loacelor pentru asociațiile menționate se face în baza prevederilor Legii privind incluziunea socială a persoanelor cu dezabilități nr. 60 din 30.03.2012, cu excepția AO „Comitetul Național Olimpic”, care este finanțată în baza Legii cu privire la cultura fizică și sport nr. 330-XIV din 25.03.99.³⁶ În 2018 această listă este completată cu AO „Comitetul Național Paraolimpic”.

Contractul de prestare a serviciilor reprezintă o altă formă de finanțare directă a OSC din bugetele publice, prin transferarea fondurilor în baza contractului de prestare a serviciilor sau a contractului de consultanță. În această categorie se înscrie și „comanda socială”. APC și APL nu valorifică din plin oportunitatea de parteneriat cu OSC, în mod special, pentru dezvoltarea serviciilor sociale. În mare parte, acest lucru, se întâmplă din cauza sumelor mici alocate în bugetul de stat pentru APL și APC la capitolele contractarea socială.

Granturile pentru proiecte reprezintă finanțarea nerambursabilă oferită de APC și APL pentru implementarea programelor/proiectelor/activităților conform priorităților anunțate de autorități. Granturile respective sunt oferite în baza concursurilor realizate de fiecare instituție finanțatoare, conform unor proceduri anunțate preventiv. Finanțarea OSC realizată sub formă de granturi demonstrează și recunoaște rolul public al celui de-al treilea sector de către guvern și, în cele mai dese cazuri, reprezintă o plată achitată OSC de

către stat pentru realizarea obiectivelor asumate de ultimul și care ar trebui să fie îndeplinite de către APC și APL.

Deși în ultimii 10 ani volumul resurselor financiare alocate de stat pentru finanțarea directă a proiectelor OSC a crescut considerabil, Republica Moldova nu a reușit să avanseze prea mult în dezvoltarea unui mecanism eficient de finanțare directă a OSC.³⁷ Conform unor rapoarte, sectorul OSC din Republica Moldova prezintă o ușoară îmbunătățire, menționând printre schimbările semnificative adoptarea *Legii cu privire la organizații necomerciale* și elaborarea unui mecanism unic de finanțare a OSC-urilor din bugetul de stat, care va deveni aplicabil odată cu aprobarea proiectului hotărârii Guvernului privind aprobarea *Regulamentului-cadru cu privire la mecanismul de finanțare nerambursabilă directă a proiectelor organizațiilor necomerciale*, care se află la ultimele etape de legiferare.

Filantropia privată reprezintă o formă de finanțare încă slab dezvoltată în Republica Moldova. În ultimii ani a fost perfecționat mecanismul de redirectionare a 2% din venitul persoanelor fizice către OSC care beneficiază de dreptul de a primi resurse din acest fond, însă este necesar de a fi îmbunătățit și eficientizat mecanismul de sponsorizare, filantropie și deducere a donațiilor, care constituie un element important în procesul de asigurare a sustenabilității financiare a societății civile. În scopul facilitării apli-

³⁶ *Legea cu privire la cultura fizică și sport nr. 330-XIV din 25.03.99.* <http://cnas.md/libview.php?l=ro&id=548&idc=183>

³⁷ *Palihovici L, Finanțarea directă a OSC de către stat în Republica Moldova.* <http://ivcmoldova.org/finantarea-directa-a-osc-de-catre-stat-in-republica-moldova-liliana-palihovici/>

cării mecanismului de desemnare procentuală (2%) a fost elaborat de către organizația necomercială *Centrul pentru Resurse Juridice din Moldova* (CRJM) *Ghidul pentru organizațiile societății civile pentru aplicarea mecanismului de desemnare procentuală Legea 2%*. În același timp a fost instituit site-ul oficial: www.2procente.info pe paginile căruia sunt clar reflectate modalitatea, mecanismul, etapele, beneficiarii și beneficiile aplicării mecanismului.

Statistica primilor trei ani de implementare a mecanismului 2% arată că mecanismul 2% este încă la o fază incipientă și că potențialul său este destul de mare. În 2019, doar 2,8% dintre contribuabilii care aveau dreptul de a desemna au ajuns să-și exercite acest drept și doar 9% din suma totală posibilă de a fi redirecționată procentual a fost direcționată. În total, timp de 3 ani de la implementarea mecanismului 2%, organizațiile au primit suma de MDL 16 143 952,26³⁸ (circa 800.000 euro).

Această nouă modalitate de susținere a societății civile este inspirată din mecanisme similare din alte țări europene și pe lângă contribuția la sustenabilitatea financiară a societății civile dezvoltă cultura și tradiția de filantropie în societate. Desemnarea procentuală are mai multe beneficii atât pentru sectorul non-guvernamental, cât și pentru cetățeni și comunitate.

Beneficiile mecanismului de desemnare procentuală sunt evidente, noi vom menționa doar câteva, cele mai importante:

- decizia reprezentanților sectorului de afaceri împreună cu OSC a modului de cheltuire a acestor fonduri contribuie la eficientizarea cheltuirii banilor publici;

- implicarea și participarea sectorului de afaceri în soluționarea unor probleme ce țin de mediul social, din care fac parte precum drepturile omului, protecția mediului, protecția sănătății, protecția socială, susținerea cultelor religioase, etc.;

- crearea parteneriatului dintre sectorul public, cel privat (comercial) și sectorul asociativ (necomercial), care deschide calea unor noi colaborări și contribuie la rezolvarea de comun efort a problemelor din societate.

În 2019, de către reprezentanții societății civile a fost constituită *Platforma pentru dezvoltarea și promovarea filantropiei în Republica Moldova*. Misiunea platformei create, este de a contribui la promovarea și dezvoltarea filantropiei în Republica Moldova și, în primul rând, îmbunătățirea legislației din domeniu (Legea cu privire la filantropie și sponsorizare). În iulie 2020 *Platforma pentru Promovarea și Dezvoltarea Filantropiei* a elaborat un Studiu de analiză a situației filantropice din țară în contextul pandemiei Covid-19. În octombrie 2020, membrii Platformei, alături de experți din domeniu și partenerii de dezvoltare, au prezentat *Codul de Etică și Conduită a sectorului Filantropiei și Sponsorizării*. OSC-urile continuă să colecteze bani prin intermediul mecanismelor de crowdfunding, în

³⁸ Raport privind implementarea Strategiei de dezvoltare a societății civile pentru perioada 2018-2020, p.11. https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/raport_strategie_dsc_2018-2020_iii_anexe.pdf

special, pentru proiectele comunitare. PNUD Moldova a ajutat OSC-le în perioada anilor 2015-2018 să dezvolte 55 de campanii de strângere a fondurilor, unde peste 10.000 de oameni au donat aproximativ 166.500 dolari.

Totodată, la 10 septembrie 2018 a intrat în vigoare *HG nr. 693/2018 cu privire la determinarea obligațiilor fiscale aferente impozitului pe venit*.³⁹ Urmare a adoptării normelor în cauză au fost excluse neclaritățile existente anterior în raport cu modul de confirmare documentară a cheltuielilor suportate pentru efectuarea donațiilor. La fel, prin Legea nr. 302/2018 au fost efectuate ajustări la art. 21 alin. (4) din Codul fiscal. Amendamentul efectuat exceptează persoanele care fac o donație sub formă de mijloace bănești în scopuri filantropice și de sponsorizare, potrivit art. 36 alin. (2) din Codul fiscal, de a fi calificate drept persoane care au obținut venit în mărimea sumei mijloacelor bănești donate.

Generarea de venituri este un alt instrument care contribuie la asigurarea sustenabilității financiare a OSC. Instituirea unui mediu favorabil pentru desfășurarea activităților economice, facilitarea fiscală a activităților de antreprenoriat social constituie acțiuni importante în promovarea și consolidarea sustenabilității financiare a societății civile.

Antreprenoriatul social reprezintă activitatea continuă de fabricare a producției, executare a lucrărilor sau prestare a serviciilor în scopul obținerii

de venituri pentru a fi utilizate în scopuri sociale, inclusiv pentru prestarea serviciilor sociale. Conform cadrului normativ național, scopul antreprenoriatului social este soluționarea unor probleme sociale și creșterea gradului de ocupare a persoanelor aparținând grupurilor defavorizate. Antreprenoriatul social contribuie la creșterea incluziunii sociale, crearea de locuri de muncă, implicarea persoanelor aparținând grupurilor defavorizate în activități economice și facilitarea accesului acestora la resursele și serviciile sociale.⁴⁰

Completarea Legii nr. 845/1992 cu privire la antreprenoriat și întreprinderi cu Capitolul VI, indice 1: Antreprenoriatul social și întreprinderea socială, adoptarea Hotărârii Guvernului Republicii Moldova nr. 1165 din 28.11.2018 cu privire la aprobarea listei genurilor de activitate ce constituie activități de antreprenoriat social, Regulamentului de organizare și funcționare a Comisiei Naționale pentru Antreprenoriat Social, Regulamentul privind modul de organizare și desfășurare a concursului privind selectarea membrilor Comisiei Naționale pentru Antreprenoriat Social din rândul reprezentanților societății civile – constituie principalele acțiuni și activități de legiferare și de promovare a antreprenoriatului social.

Cu suportul partenerilor de dezvoltare, pe parcursul anului 2020, a fost elaborat proiectul *Programului național pentru dezvoltarea antreprenoriatului*

³⁹ HG nr.693/2018 cu privire la determinarea obligațiilor fiscale aferente impozitului pe venit https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=119870&lang=ro

⁴⁰ <http://antreprenoriat-social.md/index.php?l=ro>

social în Republica Moldova, care înglobează un plan de acțiuni pentru dezvoltarea antreprenorialului social pentru anii 2021-2025. Potrivit acestui proiect, este prevăzută elaborarea unui Program de susținere și încurajare a antreprenorialului social, care va fi implementat de ODIMM.

În Republica Moldova, nu există un sistem unificat de monitorizare și evaluare a întreprinderilor sociale. Donatorii și organizațiile care oferă sprijin întreprinderilor sociale folosesc metodele proprii pentru monitorizarea și evaluarea întreprinderilor sociale/ONG-urilor. Adesea aceste monitorizări sunt limitate la monitorizarea proiectului per ansamblu și nu include activitățile economice ale organizației. Întreprinderile sociale au de obicei un sistem intern de evaluare a impactului social pe care îl au în comunitate. Monitorizarea rezultatelor financiare și a rentabilității devine dificilă atunci când întreprinderile sociale au diverse surse de venit monetare și nemonetare și beneficiază de diverse mecanisme de asistență tehnică. Nu există nicio dovadă a separării conturilor pentru veniturile non-profit și profit.⁴¹ Din aceste considerente devine dificil de evaluat gradul de dezvoltare a antreprenorialului social în Republica Moldova, elaborarea datelor statistice despre OSC-le, care sunt angajate și implicate în acest process.

Finanțarea OSC-urilor din bugetul de stat (finanțarea directă) a crescut în 2019 (peste 3 milioane de euro pentru proiecte și 390 mii euro prin mecanismul de desemnare procentuală). În 2020 finanțarea primită prin desemnarea procentuală a înregistrat prima scădere (-17%) de la instituirea mecanismului.

Finanțarea externă, încă mai reprezintă marea parte a resurselor financiare gestionate de OSC din Republica Moldova. Potrivit Raportului CSO Meter 2019 prezentat de Asociația Promo-Lex, în 2017-2018, 75% din organizațiile monitorizate au raportat că au primit finanțare din exterior. Alte surse de venit provin din donații de la persoanele fizice (36%), mecanismul de desemnare procentuală 2% (41%), cotizațiile de membru (30%), finanțarea de la bugetul public (20%), suport din partea agenților economici (20%) și activitățile economice (21%). Conform datelor Biroului Național de Statistică, cele 2.223 de OSC-uri care au depus rapoarte financiare în 2019, au raportat venituri totale de aproximativ 175 milioane dolari în 2018, cu aproximativ 16 milioane dolari mai mult decât în 2017.⁴² Partenerii internaționali au majorat bugetele programelor de finanțare a OSC-urilor locale (peste 20 de milioane de euro pentru programe începute în 2019-2020 doar din partea UE).⁴³ USAID a alocat 15 milioane

⁴¹ Raport de analiză a situației actuale și a provocărilor în ceea ce privește dezvoltarea antreprenorialului social în Republica Moldova, 2019. http://antreprenoriatsocial.md/media/files/files/raport_de_analiza_antreprenoriatsocial_0_2739266.pdf

⁴² Indexul sustenabilității OSC-urilor din Republica Moldova în anul 2019, USAID, fhi360, ICNL, 2019. <https://www.management.md/wp-content/uploads/2020/09/Indexul-Sustenabilității-OSC-urilor-2019.pdf>

⁴³ Raport privind implementarea Strategiei de dezvoltare a societății civile pentru perioada 2018-2020, p.7. https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/raport_strategie_dsc_2018-2020_iii_anexe.pdf

de dolari pentru proiecte în domeniul guvernării și societății civile în 2019, în creștere de la 12 milioane de dolari în 2018. Un alt donator major este Agenția Suedeză pentru Dezvoltare și Cooperare Internațională (SIDA), care a alocat 3,2 milioane dolari în 2019 pentru proiecte dezvoltate și implementate de către OSC.⁴⁴

e) Sporirea accesului la informație și asigurarea dreptului de participare în procesul decizional.

Participarea scăzută și pasivitatea cetățenilor față de administrarea treburilor publice reprezintă una din problemele de bază, care caracterizează societățile în tranziție. În acest context rolul societății civile în asigurarea unei democrații participative veritabile este esențial. Gradul de implicare a societății civile în acest proces este determinat de un șir de factori:

- Mediul social-economic, care dictează nivelul de trai al populației;
- Deficiențele sistemului educațional privind educația și implicarea civică;
- Problemele de ordin legislativ privind asigurarea accesului la informație și a transparenței decizionale;
- Lipsa mecanismelor instituționale de cooperare și colaborare;
- Capacitatea redusă a OSC, capabile să ofere căi alternative de participare și implicare a cetățenilor în procesul decizional, etc.

Participarea organizațiilor necomerciale în procesul de administrare a treburilor publice se realizează prin câteva instrumente de bază: *accesul la informația de interes public, respectarea*

principiilor transparenței decizionale și mecanismele ce asigură participarea și implicarea.

În Republica Moldova există un cadru normativ consacrat transparenței decizionale și accesului la informație, însă, conform analizelor și cercetărilor efectuate există o serie de probleme legate de ambiguitatea și, respectiv, interpretarea unor prevederi, dar și problemele ce țin de nerespectarea acestui cadru de reglementare. În altă ordine de idei, cadrul legal de reglementare privind asigurarea accesului la informație și a transparenței decizionale trebuie evaluat și completat, reieșind din conținutul problemelor și provocărilor menționate. Mai multe analize și rapoarte scot în evidență necesitatea unor intervenții serioase și de sistem în ceea ce privește legislația care reglementează accesul la informație și transparență decizională, dar și necesitatea instituirii unui mecanism simplu și aplicabil, cu indicatori de eficiență capabili să sporească rolul societății civile în administrarea treburilor publice.

Conform Raportului de țară SIGMA legislația privind accesul la informațiile de interes public este în vigoare, dar aceasta nu acoperă componenta informațiilor publice care ar trebui să fie dezvăluite în mod pro-activ de către administrație, responsabilitatea pentru monitorizarea implementării legii nu a fost atribuită nici unei instituții. Prin urmare, nu există date statistice cu privire la această chestiune, și nici nu se asigură dezvăluirea pro-activă a informațiilor publice sau sensibilizarea

⁴⁴ Indexul sustenabilității OSC-urilor din Republica Moldova în anul 2019, USAID, fhi360, ICNL, 2019. <https://www.management.md/wp-content/uploads/2020/09/Indexul-Sustenabilității-OSC-urilor-2019.pdf>

opinie publice cu privire la dreptul de acces la informație.⁴⁵

Legea nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional nu prevede în mod expres publicarea proiectelor de decizii, inclusiv a anunțului despre inițierea elaborării acestora, pe paginile web oficiale ale autorităților APC, fapt care creează confuzii la aplicarea prevederilor respective. Termenul-limită de cel mult 15 zile lucrătoare stabilit pentru prezentarea recomandărilor asupra proiectelor de decizii oferă autorităților APC posibilitatea de a fixa termene nejustificate de scurte și, astfel, de a limita participarea părților interesate la procesul decizional.⁴⁶

Asigurarea transparenței în activitatea administrației publice nu a devenit pentru autorități o regulă de urmat. Astfel:

- *paginile web* ale autorităților publice centrale nu sunt în suficientă măsură actualizate. În particular, pe web deseori nu se publică o serie de informații obligatorii, în special: bugetele planificate și executate; rezultatele achizițiilor publice; activitățile anticorupție; rezultatele controalelor desfășurate în autorități;

- *nu există o abordare unică* a interfeței paginilor web, căutarea informațiilor este dificilă. Mai mult, nu există o lege care să stabilească cerințe față de

paginile web ale autorităților publice centrale autonome, spre ex., Banca Națională a Moldovei, Curtea de Conturi, Agenția Națională de Reglementare în Energetică, Comisia Națională a Pieței Financiare, Consiliul Concurenței etc.;

- *mecanismul* de monitorizare permanentă a respectării prevederilor actelor normative nu a fost instituit. Obligația de instituire a acestui mecanism survine odată cu adoptarea Legii cu privire la actele normative nr. 100 din 22.12.2017.⁴⁷ Legea reglementează categoriile și ierarhia actelor normative, etapele și regulile elaborării proiectelor, cerințele față de structura și conținutul actelor normative, precum și regulile privind monitorizarea implementării prevederilor actelor normative.⁴⁷

Potrivit Hotărârii Guvernului nr. 967/2016 cu privire la mecanismul de consultare publică cu societatea civilă în procesul decizional, Cancelaria de Stat, ministerele, alte autorități administrative centrale și serviciile publice desconcentrate ale acestora: 1) vor actualiza procedurile interne referitoare la transparența în procesul decizional;

- vor desemna responsabilii de coordonare a procesului de consultare publică cu societatea civilă în procesul decizional; 2) vor institui linia telefonică instituțională de informare a societății civile; 3) vor elabora, vor ac-

⁴⁵ SIGMA, *The Principles of Public Administration*, R. Moldova, 2015, 128 p. https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/sigma_raport.pdf

⁴⁶ Legea nr. 51 din 23.03.2018 privind aprobarea Strategiei de dezvoltare a societății civile pentru perioada 2018-2020 și a Planului de acțiuni pentru implementarea Strategiei de dezvoltare a societății civile pentru perioada 2028-2020. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=105436&lang=ro

⁴⁷ Palihovici S, Palihovici L, *Responsabilitatea și transparența în administrația publică: element-cheie în procesul de reformare a administrației publice*, Chișinău 2020. <http://dspace.aap.gov.md/handle/123456789/1487>

tualiza și vor publica lista organizațiilor neguvernamentale pe domenii de activitate.⁴⁸

În ceea ce ține de aplicabilitatea mecanismului de consultare publică cu societatea civilă în procesul decizional în anul 2020, dintre 21 autorități publice centrale - 11 au elaborat proceduri/reglementări interne privind transparența în procesul decizional și două instituții au raportat despre emiterea cât de curând a unui ordin intern în acest sens. Toate 21 de autorități au desemnat/actualizat responsabilii de coordonare a procesului de consultare publică, 21 autorități au instituit și mențin funcțională linie telefonică pentru informare, inclusiv pentru colaborare cu societatea civilă, iar 11 autorități au elaborat și publicat pe pagina oficială listele părților interesate cu care conlucrează pe domeniile de competență.⁴⁹

Din analiza datelor pentru anul 2020, circa 94% din proiecte de hotărâri și legi aprobate au fost expuse consultărilor publice, celelalte fiind aprobate în regim de urgență. Aceste date sunt disponibile la nivelul administrației publice centrale, situația legată de principiile asigurării transparenței decizionale și dreptului de acces liber la informative fiind și mai complicată, atunci când ne referim la Parlamentul Republicii Moldova, dar și la administrația publică locală.

Prin intrarea în vigoare la 28 octombrie 2018 a modificărilor la art. 161 „Răspunderea pentru nerespec-

țarea transparenței în procesul decizional” al Legii nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional, (introduse prin Legea nr. 161/2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative), conform căroră „Persoanele fizice și persoanele cu funcții de răspundere poartă răspundere contravențională în conformitate cu Codul contravențional al Republicii Moldova”, s-a asigurat o responsabilizare mai bună a autorităților pentru implementarea adecvată a principiului transparenței atât la nivel central, cât și cel local. Dar și această prevedere este foarte rar pusă în aplicare, ceea ce ne vorbește despre capacitatea scăzută a societății civile de a se implica activ în procesele publice, de a cere și de a fi suficient de insistentă, atunci când vorbim despre asigurarea drepturilor fundamentale ale omului și rolului pe care trebuie să-l joace societatea civilă în societate.

Libertatea de exprimare, de asociere și de întrunire pașnică, precum și dreptul de a participa la viața publică sunt oportunități ce permit oamenilor să împărtășească idei, să-și formeze idei noi și să se alăture altor persoane ca să-și revendice drepturile. Prin exercitarea acestor libertăți publice luăm decizii informate cu privire la dezvoltarea economică și socială. Prin aceste drepturi putem participa la activitatea civică și putem construi societăți democratice. Restricționarea acestora subminează

⁴⁸ Raport privind asigurarea transparenței în procesul decizional de către autoritățile administrației publice centrale, Cancelaria de Stat, 2021. https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/raport_transparenta_2020_3_4_mai.pdf

⁴⁹ Raport privind asigurarea transparenței în procesul decizional de către autoritățile administrației publice centrale, Cancelaria de Stat, 2021. https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/raport_transparenta_2020_3_4_mai.pdf

progresul colectiv în societățile noastre.⁵⁰ Rolul societății civile, în asigurarea acestui progres, în promovarea și proliferarea drepturilor și valorilor democratice este esențial și fundamental, iar exercitarea lui depinde de toți împreună și de fiecare în parte.

Concluzii. Condițiile legale și rata generală de dezvoltare a organizațiilor societății civile, gradul de dialog și cooperare al OSC cu autoritățile publice, precum și rolul OSC în creșterea gradului de responsabilitate a autorităților față de propriii cetățeni - sunt elemente importante în dezvoltarea unei societăți democratice. Situația actuală a OSC din Moldova și dialogul acestora cu administrația publică, poate fi rezumată astfel:

- Nu există mecanisme sau platforme permanente de cooperare și consultare, deschise tuturor;

- Participarea societății civile este limitată la un număr mic de OSC naționale active și nu există stimulente pentru creșterea OSC-urilor.

- APL, comparativ cu APC, se bucură de un nivel mult mai ridicat de „încredere” din partea comunității, dar rareori au resursele și abilitățile necesare pentru a conduce un dialog constructiv cu OSC-urile;

- Există o reticență dovedită a administrației publice de a aprofunda dialogul și cooperarea cu societatea civilă;

- Cultura participării este foarte slabă, deoarece nu există percepția că participarea este un instrument de schimbare.

În același timp, Moldova a făcut unele progrese în ultimii 10 ani în îmbunătățirea cadrului legal care facilitează acest dialog. Astfel,

- A fost aprobată o nouă lege a organizațiilor necomerciale, care simplifică procedura de înregistrare, elimină taxa de înregistrare, elimină restricțiile de asociere pentru unele categorii de persoane, introduce un sistem flexibil de organizare internă, inclusiv posibilitatea de proiectare individuală a structurii administrației organizației;

- Strategiile de consolidare a organizațiilor societății civile au fost elaborate și implementate de Guvernul;

- A fost aprobat cadrul legal necesar pentru o mai bună responsabilitate a autorităților pentru implementarea mai eficientă a principiului transparenței atât la nivel central, cât și la nivel local;

- Au fost dezvoltate mecanisme suplimentare pentru a consolida sustenabilitatea financiară a organizațiilor societății civile;

- A fost majorat volumul resurselor financiare alocate finanțării proiectelor, conform priorităților de politici publice, implementate de organizațiile societății civile.

În ciuda tuturor progreselor menționate, Moldova trebuie să continue să investească în perfecționarea mecanismelor de aplicare a legislației naționale ce vizează domeniul cooperării cu organizațiile societății civile. Chiar dacă a fost aprobat cadrul legal pentru o mai bună responsabilitate a autorităților pentru implementarea

⁵⁰ Ghid practice pentru societatea civilă. Spațiul societății civile și sistemul Națiunilor Unite pentru protecția drepturilor omului, UNHR, 2014. https://www.ohchr.org/Documents/AboutUs/CivilSociety/CS_space_UNHRSystem_Guide_Romanian.pdf

corectă a principiului transparenței atât la nivel central, cât și la nivel local, această prevedere este foarte rar implementată, ceea ce ne vorbește inclusiv și despre capacitatea scăzută a organizațiilor societății civile de a se implica activ în procesele publice, să ceară și să fie suficient de insistente, atunci când vorbim de asigurarea drepturilor fundamentale ale omului și de rolul pe care organizațiile societății civile trebuie să-l joace în societate. Asigurarea transparenței în activitatea administrației publice nu a devenit încă o regulă pe deplin respectată de către autorități.

Totodată, trebuie menționat că autoritățile publice nu sunt încă pe deplin conștiente de valoarea dialogului, care este sporadic și ghidat uneori de anumite interese, care nu coincid întotdeauna cu interesul public. Factorul politic are, de asemenea, o mare influență, iar în ultimii ani s-a înregistrat o presiune tot mai mare asupra organizațiilor societății civile.

Pentru a crește eficiența dialogului său cu OSC-urile, este recomandabil ca Guvernul.

- să finanțeze și să implementeze

mai multe programe care promovează cetățenia activă;

- să consolideze mecanismele de transparență decizională și să nu admită în niciun fel încălcarea regulilor de consultare publică atât la nivel central, cât și la nivel local;

- să aloce fonduri suficiente de la bugetul național pentru implementarea procedurilor care să asigure transparența proceselor decizionale. Acest lucru va oferi o oportunitate de a cere mai multă responsabilitate din partea APL și ar duce direct la consolidarea dialogului de politici cu organizațiile locale ale societății civile. Totodată, va asigura sustenabilitatea platformelor de dialog, care au fost eficiente în Republica Moldova, dar au încetat să mai funcționeze din cauza lipsei resurselor financiare necesare menținerii secretariatului acestor platforme;

- să promoveze modele pozitive de dialog, și mai ales rezultatele acestui dialog, care să servească drept stimulent pentru cetățeni să se implice, și să le sporească încrederea că administrației îi pasă cu adevărat de părerea lor, și nu sunt invitați la consultare doar pentru a bifa că au efectuat această procedură.

BIBLIOGRAFIE

1. Constituția Republicii Moldova. <https://cutt.ly/vEsxHXs>
2. Codul civil al Republicii Moldova. Legea nr.1107-XV din 6 iunie 2002. Monitorul Oficial nr 82-86 din 26.06.2002.
3. Legea nr. 86 din 11.06.2020 cu privire la organizațiile necomerciale, art. 5, alin. 4. Monitorul oficial nr. 193, art. 370 din 27.07.2020.
4. Legea nr. 51 din 23.03.2018 privind aprobarea Strategiei de dezvoltare a societății civile pentru perioada 2018-2020 și a Planului de acțiuni pentru implementarea Strategiei de dezvoltare a societății civile pentru perioada 2018-2020. Monitorul Oficial nr. 157-166, art.298. <https://cutt.ly/yEsxCaT>

5. Legea nr.837 din 17.05.1996 cu privire la asociațiile obștești. Monitorul Oficial nr. 6 din 23.01.1997.
6. Legea cu privire la serviciile sociale nr.123 din 18.06.2010. Monitorul Oficial nr 155-158 din 2010.
7. Legea nr. 436 din 28.12.2006 privind administrația publică locală. Monitorul Oficial nr 32-35 din 09.03.2007.
8. Legea privind descentralizarea administrativă nr. 435 din 28.12.2006. Monitorul Oficial nr. 29-31 din 02.03.2007.
9. Legea cu privire la fundații nr. 581-XIV din 30.07.99. Monitorul Oficial nr. 118-119 din 28.10.1999.
10. Hotărârea Parlamentului nr 373 of 29.12.2005 pentru aprobarea Concepției privind cooperarea dintre Parlament și societatea civilă. Monitorul Oficial nr. 5-8 art. 55. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=20911&lang=ro
11. Hotărârea Guvernului nr. 1286 din 30.11.2016 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la mecanismul desemnării procentuale. Monitorul Oficial nr. 416-422, art. 1382.
12. Hotărârea Guvernului nr. 11 of 19.01.2010 cu privire la crearea Consiliului Național pentru Participare. Monitorul Oficial nr. 8-10 art. 42, din 22.01.2010.
13. Hotărârea Guvernului nr. 915/2018 cu privire la modificarea unor hotărâri de guvern . Monitorul Oficial nr. 366-376 art. 976, din 28.09.2018.
14. Hotărârea Guvernului nr. 763/2020 cu privire la modificarea Hotărârea Guvernului nr. 657/2009 pentru aprobarea Regulamentului de organizare si funcționare, structura si personalul Cancelariei de Stat. Monitorul Oficial nr. 272-277 art. 897 din 23.10.2020.
15. Hotărârea Guvernului nr. 693 din 11.07.2018 cu privire la determinarea obligațiilor fiscale aferente impozitului pe venit. Monitorul Oficial nr. 295-308 art. 834, din 10.08.2018.
16. Acordul de Asociere între Uniunea Europeană și Republica Moldova. <https://cutt.ly/sEsxBZp>
17. Gîscă Fl. Chișinău 2020. CSO Meter. Evaluarea mediului de activitate al organizațiilor societății civile din statele Parteneriatului Estic. <https://cutt.ly/ZEsx9eT>
18. Palihovici L. Chisinau 2018. Finanțarea directă a OSC de către stat în Republica Moldova. <https://cutt.ly/aEsx4ul>
19. Palihovici S, Palihovici L. Chișinău 2020. Responsabilitatea și transparența în administrația publică: element-cheie în procesul de reformare a administrației publice. <https://cutt.ly/wEsx54j>
20. Țugui E., IDIS Viitorul. Chișinău. 2013. Organizațiile neguvernamentale din Republica Moldova: evoluție, activități și perspectivele dezvoltării. <https://cutt.ly/2Escwmq>
21. Cancelaria de Stat. 2021. Raport privind asigurarea transparenței în procesul decizional de către autoritățile administrației publice central. <https://cutt.ly/JEsctsk>

22. SIGMA. 2015. The Principles of Public Administration. Moldova. <https://cutt.ly/SEscdsd>

23. Konrad Adenauer Stiftung, IDIS Viitorul. Chișinău 2014. Organizațiile Societății Civile din Republica Moldova: evoluția, sustenabilitatea și participarea la dialogul politic. <https://cutt.ly/pEschEy>

24. GLZ, Ministerul Economiei și Infrastructurii. 2019. Raport de analiză a situației actuale și a provocărilor în ceea ce privește dezvoltarea antreprenoriatului social în Republica Moldova. <https://cutt.ly/YEsc7v>

25. USAID, FHI360, ICNL. 2020. 2019 Civil Society Organization Sustainability Index. <https://cutt.ly/YEscx0G>

26. Cancelaria de Stat. 2020. Raport privind implementarea Strategiei de dezvoltare a societății civile pentru perioada 2018-2020. <https://cutt.ly/oEscb1F>

27. OHCHR. 2014. Ghid practic pentru societatea civilă. Spațiul societății civile și sistemul Națiunilor Unite de protecție a drepturilor omului. <https://cutt.ly/5EscW3j>

Acest articol a fost elaborat cu sprijinul grantului de cercetare oferit de Open Society Foundations. Opiniile exprimate aici sunt ale autorului și nu exprimă neapărat punctele de vedere ale Open Society Foundations.

Prezentat: 30.11.2021.

E-mail: palihovici.liliana@gmail.com